

TỪ HIẾN PHÁP CHUNG ĐẾN HIỆP ƯỚC LISBON: QUÁ TRÌNH TIẾN TỚI LIÊN MINH CHÂU ÂU THỐNG NHẤT, HIỆN ĐẠI VÀ NĂNG ĐỘNG TRONG THẾ KỶ XXI

GS.TS. Đỗ Thanh Bình

Ths. Phạm Anh

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Hiệp ước Lisbon, hay còn được gọi Hiệp ước Đơn giản mới của Liên minh Châu Âu (EU), được các nguyên thủ và Ngoại trưởng 27 nước thành viên EU chính thức ký kết tại thủ đô Bồ Đào Nha ngày 13/12/2007. Mặc dù phải còn một năm nữa để thông qua và tất cả các nước thành viên EU phải phê chuẩn để có hiệu lực từ ngày 01/01/2009, song bản Hiệp ước này có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với sự phát triển của EU. Trên lục địa Âu châu già cỗi, một châu Âu mới sẽ được sinh ra¹. Và hơn thế, "Đây không phải hiệp ước cho quá khứ. Đây là hiệp ước cho tương lai, một hiệp ước sẽ làm cho châu Âu hiện đại hơn, hiệu quả hơn và dân chủ hơn"². Với ý nghĩa đó, trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi sẽ không trình bày toàn bộ những vấn đề cụ thể của Hiệp ước Lisbon mà

chỉ tập trung làm nổi bật những khía cạnh mới của Liên minh Châu Âu sau hiệp ước trên.

1. Sự ra đời của Hiến pháp EU

Sau khi ký Hiệp ước Maastricht (07/12/1992) tại Hà Lan, Liên minh Châu Âu đã liên tục làm "mới" và "hiện đại" để đi đến một khối thống nhất chặt chẽ hơn nữa. Trong lộ trình nhất thể hóa "cực lực địa", từ tháng 12/2001, EU bắt đầu tìm kiếm một văn bản pháp lý chung nhất cho cả khối và đến năm 2002, các nước thành viên đã thảo luận để cho ra đời lần đầu tiên bản Hiến pháp EU, yếu tố sẽ được coi là vũ khí chính trị sắc bén của Liên minh Châu Âu. Dự thảo bản Hiến pháp này được ra mắt vào tháng 7/2003 và mặc dù sau đó, Hội nghị Thượng đỉnh tại Brussels (Bỉ) ngày 12/12/2003 thông qua Hiến pháp EU đã thất bại, nhưng cuối cùng lãnh đạo, nguyên thủ các quốc gia EU cũng đạt được thỏa thuận về bản "hiến pháp lịch sử".

¹ <http://www.nhandan.com.vn/tinbaiddang/noidung/?top=45&sub=82&article=111701>, Các nhà lãnh đạo EU ký hiệp ước lịch sử.

² <http://www.cand.com.vn/newsdetail.aspx?id1=86&id2=111&IDdetail=871>, "Hiệp ước cho tương lai".

Các điểm cơ bản trong Hiến pháp EU, được ký tại Rome (Italia) tháng 10/2004, như sau:

Biểu tượng: Giữ cờ hiện tại của EU - gồm một vòng tròn 12 ngôi sao vàng trên nền xanh. Chọn bản "Ode to Joy" của Beethoven làm EU ca. Ấn định đồng Euro là đồng tiền chung của Khối. Chọn ngày 9/5 là Ngày Châu Âu.

Chủ tịch EU: Chức vụ mới. Được lãnh đạo các quốc gia EU lựa chọn phục vụ trong nhiệm kỳ 5 năm để chủ trì các hội nghị thượng đỉnh của EU, đại diện cho EU ở ngoài Khối.

Ngoại trưởng EU: Chức vụ mới. Chủ trì các cuộc họp cấp ngoại trưởng của EU, trình bày có hệ thống chính sách về các vấn đề từ khủng bố tới gìn giữ hoà bình, đại diện cho EU ở ngoài Liên minh cùng với Chủ tịch EU.

Ra quyết định: Bắt đầu từ tháng 11/2009, các chính sách sẽ được thực thi nếu nhận được sự ủng hộ của ít nhất 15 quốc gia thành viên đại diện cho tối thiểu 65% tổng số dân 455 triệu của EU. Cần có ít nhất 4 nước phản đối một chính sách trước khi nó có thể bị ngăn chặn.

Các quyền phủ quyết: Bỏ quyền phủ quyết quốc gia ở khoảng 50 phạm vi chính sách mới, bao gồm chính sách về kinh tế, giáo dục và hợp tác trên lĩnh vực cảnh sát và pháp luật. Duy trì các quyền phủ quyết về các chính sách quốc phòng và ngoại giao, an ninh xã hội, thuế và văn hoá.

Một liên minh linh hoạt hơn: Tạo thuận lợi cho một số quốc gia chọn ra các chính sách EU mà họ không đồng ý. Cho phép các thành viên tự nguyện ra khỏi Khối.

Quốc hội EU: Mở rộng từ 732 ghế hiện tại lên tối đa 750 ghế.

Ủy ban Châu Âu: Giảm số thành viên từ 30 quốc gia hiện tại xuống còn 17, bắt đầu từ năm 2014³.

Như vậy, điểm quan trọng nhất của Hiến pháp EU năm 2004 là việc xây dựng "cỗ máy lãnh đạo mới" xoay quanh hai quyền lực chủ chốt là Chủ tịch EU và Ngoại trưởng EU. Bản Hiến pháp mới đã thể hiện sức mạnh chính trị của Liên minh Châu Âu trong nỗ lực cải cách toàn diện các chính sách nội bộ và ngoại giao trên một phạm vi rộng lớn. Sự kiện này cũng khép lại những ngày hội đàm căng thẳng cũng như gần 4 năm chuẩn bị và tranh luận của lãnh đạo các nước EU. Ở thời điểm đó, tức là trước khi cần được các nước thành viên thông qua thỏa thuận hoặc tại Quốc hội hoặc qua trung cầu dân ý, bản Hiến pháp được các nguyên thủ quốc gia xem là niềm hy vọng mở đường cho một châu Âu linh hoạt hợp tác cùng nhau. Tổng thống Pháp J.Chirac đã nhấn mạnh: Thỏa thuận này đồng nghĩa với "một ngày quan trọng của châu Âu". Còn Thủ tướng Anh T.Blair khẳng

³ <http://www.vnn.vn/thegioi/chauau/2004/06/162390/>, *Lãnh đạo EU nhất trí về hiến pháp lịch sử.*

định: "Đây là một thành công đối với nước Anh và với cả châu Âu"⁴.

Tuy vậy, một khi được phê chuẩn, Hiến pháp sẽ vô hiệu hóa tất cả các điều ước trước đó. Điều này khiến một số nước cảm thấy nhiều điều khoản của Hiến pháp sẽ đi ngược lại đối với lợi ích quốc gia, thậm chí ngay cả với Pháp, nước được coi là "đầu tàu của EU". Do đó, khi châu Âu đang tiến gần đến thống nhất về thể chế thì lại xuất hiện những rạn nứt xoay quanh có hay không thông qua Hiến pháp. Và cuối cùng một thực tế, Hiến pháp EU đã bị "lãng quên" sau khi vấp phải sự phản đối của cử tri Hà Lan và Pháp trong các cuộc trưng cầu dân ý năm 2005.

Cùng với vấn đề trước đó về Iraq, về sử dụng đồng tiền chung, sự kiện trên đã tạo ra một "bức tường chính trị vô hình" trên "cực lục địa", "thách thức đối với sự đoàn kết trong EU"⁵.

2. Từ Hiến pháp chung đến Hiệp ước Lisbon

Tuy bất thành trong nỗ lực tìm kiếm một văn bản pháp lý chung nhất cho cả Khối nhưng chắc chắn sẽ không có bước thụt lùi trong quá trình thống nhất châu Âu về kinh tế và chính trị. Liên minh Châu Âu vẫn tồn tại và phát triển ngay cả khi sự hoài nghi vẫn hiện diện. Với tư cách nước đang giữ chức Chủ tịch luân phiên EU, Thủ tướng Bồ Đào Nha J.Socrates khẳng định: "Chúng ta cần

một liên minh hùng mạnh, mạnh để đáp ứng sự quan tâm của công dân, mạnh để thúc đẩy kinh tế của châu Âu và mạnh để bảo vệ các giá trị của châu Âu"⁶.

Quyết tâm đi đến một giải pháp làm cải thiện và tăng cường thể chế chính trị cho "lục địa già", đầu năm 2007, các nhà lãnh đạo cấp cao EU đã quyết định xem xét và làm "sống" lại văn bản kể trên. Người ta đã gọi văn bản mới là Hiệp ước Lisbon sau khi thống nhất về mặt văn bản vào tháng 10/2007.

Nhưng một lần nữa, ngay trước thêm Hội nghị Thượng đỉnh Châu Âu tại Lisbon (Bồ Đào Nha) tháng 10/2007, EU lại tiếp tục chia rẽ về Hiệp ước Cải cách mà Tổng thống Pháp N.Sarkozy đề xuất ý tưởng và người Đức dày công dự thảo, đệ trình. Các nước Ba Lan, Italia, Anh và Áo vẫn theo đuổi những giải pháp cho riêng mình. Ba Lan phản đối về cơ chế bầu cử trong EU. Italia không tán thành bỏ phiếu đối với việc "phân phối lại chỗ ngồi" trong Nghị viện Châu Âu. Anh vẫn bất đồng về quyền lợi cơ bản của các thành viên EU như vấn đề nội bộ, chủ quyền, an ninh. Còn Áo yêu cầu một quy chế phù hợp hơn nhằm nâng cao số sinh viên của các nước thành viên EU đến nghiên cứu và học tập tại các trường đại học của nước này.

Trước những khó khăn, các nhà lãnh đạo EU đã phải tìm đến một giải pháp dung hòa ngõ hầu nhằm đi đến một trật tự chính trị mới ở châu Âu. Sau quá trình thương lượng

⁴ Như trên.

⁵ <http://www.nhandan.com.vn/tinbaidadang/noidung/?top=45&sub=82&article=104643>, EU quyết tâm phá vỡ bế tắc chung quanh Hiệp ước cải cách hiến pháp.

⁶

<http://www.cand.com.vn/newsdetail.aspx?id1=86&id2=111&IDdetail=871>, "Hiệp ước cho tương lai".

kéo dài, những rào cản để đi tới ký kết Hiệp ước đã được xóa bỏ. Theo đó, Italia sẽ có thêm một số ghế đại biểu ở Nghị viện Châu Âu. Ba Lan đạt được sự đảm bảo rằng các nước nhỏ có thể trì hoãn các quyết định của EU nếu không đồng ý, còn Áo được yêu cầu về hạn ngạch sinh viên nước ngoài, trong khi Bulgaria có quyền gọi đồng Euro là Evro theo mẫu tự Cyrillic như đã đề xuất.

Ngày 19/10, tại Lisbon các nguyên thủ quốc gia EU đã căn bản thống nhất một hiệp ước cải cách nhằm thay thế Hiến pháp Châu Âu cũ. Lễ ký kết Hiệp ước cải tổ, chính thức gọi là Hiệp ước Lisbon được tổ chức tại thủ đô Lisbon (Bồ Đào Nha) ngày 13/12, với sự tham gia của các nguyên thủ và ngoại trưởng 27 nước thành viên Liên minh Châu Âu. Anh là quốc gia EU cuối cùng ký vào Hiệp ước. Đây là bản hiệp ước dày 250 trang và được dịch ra 23 thứ tiếng chính thức của EU.

Hiệp ước năm 2007 là sự kế tục của Hiến pháp EU năm 2004, nhưng đây là hai văn kiện không hề tương đương. Hiệp ước mới là bản sửa đổi của Hiến pháp chung. Theo đó, nó thay đổi hoàn toàn cách thức điều hành cùng với cơ cấu hoạch định chính sách của EU. So với Hiến pháp Châu Âu 2004, Hiệp ước 2007 được đánh giá là "*hiệp ước lịch sử*", một "*hiệp ước của tương lai*", mang đến rất nhiều **điểm mới** cho "lục địa già".

* *Những điểm mới trong Hiệp ước Lisbon*

Thứ nhất, mục đích quan trọng nhất của Hiệp ước là tạo cho Liên minh Châu Âu

quyền lãnh đạo mạnh hơn, một chính sách đối ngoại hữu hiệu hơn và cách thức đưa ra những quyết định mang tính dân chủ hơn.

Thứ hai, về cơ cấu tổ chức, bản Hiệp ước mới gồm những kế hoạch để bổ nhiệm một Chủ tịch thường trực thay vì chức Chủ tịch luân phiên được giao cho từng nước thành viên trong 6 tháng, một người điều hành hoạt động đối ngoại cho toàn thể EU, đồng thời tiến hành tinh giản bộ máy điều hành của Liên minh Châu Âu.

Theo Hiệp ước mới, cơ chế chủ tịch luân phiên sẽ chấm dứt từ năm 2009. EU sẽ có một Chủ tịch thường trực Hội đồng Châu Âu (the "permanent" President of the European Council) với nhiệm kỳ 30 tháng do các nước thành viên bầu chọn để chủ trì các cuộc họp thượng đỉnh và tạo ra sự đoàn kết hơn nữa trong Liên minh.

EU cũng có một người đứng đầu về cơ quan đối ngoại (vị trí tương tự Bộ trưởng Ngoại giao của Khối) và an ninh với quyền lực nhiều hơn để quyết định chiến lược EU và sẽ mang lại cho khối này tiếng nói có sức mạnh hơn trong các vấn đề quốc tế. Đại diện ngoại giao cao cấp này sẽ trả lời các chính phủ EU về các lĩnh vực đối ngoại, nhưng đồng thời cũng là Phó Chủ tịch Ủy ban Châu Âu (High Representative for Foreign Affairs and Security Policy and Vice-President of the Commission) và điều hành ngân sách viện trợ khổng lồ của Liên minh Châu Âu cũng như mạng lưới rộng lớn các quan chức ngoại giao và nhân viên dân sự của khối này. Tuy chức danh "Bộ trưởng Ngoại giao" không

xuất hiện, nhưng sự cơ cấu lại bộ phận trên sẽ nhằm chống lại lời chỉ trích trước đây của Mỹ rằng: "Bạn nhắc đến ai khi bạn muốn nói đến châu Âu"⁷.

Các cao ủy sẽ được lựa chọn theo hệ thống luân phiên giữa các quốc gia thành viên và làm việc trong nhiệm kỳ 5 năm là đại diện cho Liên minh Châu Âu tại nước ngoài.

Nhóm các Bộ trưởng Tài chính Euro, những nước sử dụng đồng tiền chung, lần đầu tiên cũng được chính thức hóa và bầu một chủ tịch với nhiệm kỳ 2 năm rưỡi.

Số ủy viên châu Âu cũng được cắt giảm. Cơ quan điều hành EU từ 27 thành viên hiện nay sẽ giảm xuống còn 17 vào năm 2014. Thành viên của Nghị viện Châu Âu từ 785 thành viên xuống còn 751. Nghị viện Châu Âu và Nghị viện các nước thành viên (European Parliament and National Parliaments) sẽ được giao nhiều quyền hạn hơn, đặc biệt về pháp luật và các vấn đề nội vụ để gây ảnh hưởng hoặc bác bỏ luật của EU.

Các quyết định của EU phần lớn (khoảng 50 lĩnh vực) sẽ được thông qua theo cơ chế đa số mà không cần sự tán thành của tất cả các nước thành viên như trước đây, nhất là đối với các vấn đề về tư pháp và an ninh. Nhưng chính sách đối ngoại, các vấn đề về thuế, ngân sách EU và những quyết định về thu nhập vẫn yêu cầu có sự nhất trí.

Theo yêu cầu của Hà Lan, Quốc hội các nước thành viên EU sẽ có quyền gửi các đề nghị lên Ủy ban Châu Âu xem xét nếu ít nhất 1/3 số cơ quan pháp luật quốc gia cho rằng đạo luật EU đề xuất vi phạm quyền pháp lý nước này.

Thứ ba, Hiệp ước cũng bao gồm một hiến chương nhân quyền nhưng Anh và Ba Lan đã sử dụng quyền bảo lưu. Hiệp ước duy trì và củng cố hơn nữa 4 quyền tự do ("four freedoms") và những quyền chính trị, kinh tế, xã hội của công dân EU. Ngoài ra, Hiệp ước Lisbon còn nhấn mạnh vấn đề đoàn kết trở thành sống còn đối với EU cũng như các nước thành viên trong trường hợp an ninh bị đe dọa.

Thứ tư, Hiệp ước không đề cập đến lá cờ hoặc bài hát chung cho cả Khối. Điểm mới này đã xoa tan những lo ngại dẫn tới một Liên bang EU.

** Cách thức thông qua Hiệp ước tại các nước thành viên EU*

Sau khi được ký kết, các nước thành viên EU sẽ có một năm để thông qua. Về nguyên tắc, các nước này có thể lựa chọn một trong hai cách: trưng cầu dân ý hoặc tiến hành bỏ phiếu tại Quốc hội. Nhưng bài học thất bại của Pháp và Hà Lan cách đây hai năm đã khiến hầu hết các chính phủ EU lựa chọn một giải pháp an toàn (bỏ phiếu tại Quốc hội) để thông qua Hiệp ước đơn giản mới.

Trước lễ ký kết, Thủ tướng Đan Mạch A.F.Rasmussen tuyên bố sẽ tổ chức bỏ phiếu

⁷ *Hiệp ước Lisbon - Cơ sở cho một châu Âu mới*, Báo Kinh tế & Đô thị, 12/2007.

tại Quốc hội. Chỉ duy nhất Ireland chắc chắn phải tổ chức trưng cầu dân ý theo quy định của Hiến pháp, nhưng kết quả thăm dò gần đây cho thấy, đa số người dân ở đây vẫn chưa quyết định hay tỏ thái độ thờ ơ. Người ta cũng lưỡng lự trước những cuộc tranh luận gay gắt sẽ diễn ra tại Quốc hội các nước Anh, Hà Lan và Đan Mạch khi tiếp nhận bản Hiệp ước dày 250 trang này. Tuy vậy, Đức, Pháp và Ba Lan cam kết sẽ là những nước đầu tiên phê chuẩn Hiệp ước. Nếu được tất cả các quốc gia phê chuẩn, Hiệp ước mới sẽ có hiệu lực vào năm 2009.

Nhưng, dù chính phủ tránh tổ chức trưng cầu dân ý, người dân các nước EU vẫn bày tỏ mong muốn được quyết định số phận của Hiệp ước Lisbon. Theo số liệu khảo sát mới nhất, do tổ chức *Tầm nhìn toàn cầu (Global Vision)* thực hiện tại Anh, hơn 70% số người được hỏi muốn Thủ tướng G.Brown tổ chức trưng cầu dân ý về vấn đề trên⁹. Còn trước đó, cuộc khảo sát mang tên *TNS* được thực hiện trên toàn EU tháng 3/2007 cho thấy 75% cử tri muốn thông qua trưng cầu dân ý.

Trên đây là những nét mới và điểm khác biệt chủ yếu của Hiệp ước Lisbon năm 2007 so với Hiến pháp năm 2004.

3. Ý nghĩa của Hiệp ước Lisbon

Có thể thấy rằng việc đi đến một hiệp ước để tạo ra một Liên minh Châu Âu thống

nhất, hiện đại, dân chủ và hiệu quả hơn nữa là một sự kiện hết sức quan trọng và cần thiết đối với EU, nhất là trong bối cảnh Khối này đang trong quá trình cải tổ thể chế, mở rộng, hội nhập và chạy đua quyết liệt với Mỹ, Nhật Bản, Trung Quốc và các nền kinh tế lớn trên thế giới. Do vậy, bản Hiệp ước đơn giản mới có ý nghĩa đặc biệt.

* Đối với Liên minh Châu Âu

Con đường tiến tới châu Âu thống nhất theo đúng nghĩa của nó không bao giờ là điều dễ dàng, nhưng với Hiệp ước Lisbon, chắc chắn sẽ góp phần đưa Liên minh Châu Âu trở thành một khối thống nhất, dân chủ và phát triển hiệu quả. Cơ cấu tổ chức EU sau Lisbon gọn và tinh giản hơn. Nếu những cam kết trong khuôn khổ Hiệp ước Lisbon đi vào thực tế mà khả năng này rất lớn, với diện tích 4.422.773 km², dân số khoảng 500 triệu, 11,6 nghìn tỷ Euro (15,7 nghìn tỷ USD) chiếm 30% GDP, 41 % thương mại và 43 % đầu tư toàn cầu (2007)¹⁰, EU sẽ trở thành một biểu tượng sinh động của một lục địa thống nhất và phát triển năng động nhất thế giới. Hiệp ước Lisbon vừa tạo chất kết dính hơn nữa, vừa tạo động lực cho quá trình thống nhất để phát triển của Liên minh Châu Âu trên tầm cao mới. Điều này là tiêu chí quan trọng để buộc người ta phải thừa nhận EU khác hẳn với những tổ chức khu vực hoặc liên minh còn lại trên thế giới.

8

http://www.bbc.co.uk/vietnamese/worldnews/story/2007/12/071213_eu_treaty.shtml, *Hiệp ước EU lập chức chủ tịch Khối*.

⁹ Hiệp ước mở đường cho tương lai phát triển của châu Âu, Báo Nhân dân, số 19116, ngày 18/12/2007, tr.4.

10

<http://www.mofa.gov.vn/vi/nr040807104143/nr040807105001/ns071126091420>, *Chủ tịch Ủy ban Châu Âu bắt đầu chuyến thăm chính thức Việt Nam*.

Nhưng hơn thế, việc đi đến Hiệp ước đơn giản mới đã tạo ra một bầu không khí dân chủ thực sự trên "cực lục địa". Điều này được cụ thể bằng thực quyền của Nghị viện Châu Âu (được các công dân EU trực tiếp bầu ra) khi hiện nay đảm nhiệm 75% việc dự thảo và biểu quyết các luật lệ của EU, đó hoàn toàn trái ngược với hình ảnh EU cách đây gần 3 thập niên. Đặc biệt, quyền lực mới của Nghị viện Châu Âu còn được thể hiện trong việc kiểm soát lập pháp, ngân sách EU, thỏa thuận quốc tế. Nghị viện các nước thành viên có vai trò lớn hơn trong các công việc của EU, còn người dân EU cũng có thể kiến nghị với những chính sách mới của Ủy ban Châu Âu¹¹.

Ở khía cạnh khác, Liên minh Châu Âu, sau Hiệp ước đơn giản mới, chắc chắn sẽ hoạt động hiệu quả và có một tầm ảnh hưởng đáng kể. Với sự tham gia của các nước thành viên, hầu hết các quyết định chung (decision-making) sẽ được biểu quyết theo đa số (double majority of Member States and people) thay vì theo nguyên tắc nhất trí trước đó. Điều này cho phép các hoạt động của EU trở nên linh động, mềm dẻo và cùng với vai trò lãnh đạo lớn hơn nữa của Chủ tịch EC, Liên minh Châu Âu đã đánh dấu một bước ngoặt quan trọng trên con đường nhất thể hóa.

Quyền lực của người đứng đầu Hội đồng Châu Âu được tăng cường và xiết chặt. Chính sách đối ngoại - an ninh hữu hiệu và thuyết

phục. Các quyền về chính trị, kinh tế và xã hội của người dân được đảm bảo. Đó sẽ là thế và lực để tiếp tục củng cố vị trí đứng đầu thế giới của EU trong thế kỷ XXI.

* Đối với quốc tế

Hiệp ước Lisbon hiện vẫn còn nhiều ý kiến khác nhau, thậm chí trái ngược nhau về tính chất quốc tế, thời đại. Song dù nhận định thế nào đi nữa, cũng chưa có một chính khách, một nhà nghiên cứu phương Tây nào phủ nhận ý nghĩa quan trọng của Hiệp ước và xem đó là sự kiện quốc tế có tầm ảnh hưởng mạnh mẽ ở đầu thế kỷ mới.

Trả lời Tạp chí *Mirror* (Tám gương, Đức), Thủ tướng Bồ Đào Nha đồng thời là Chủ tịch Hội đồng EC J.Socrates nêu rõ: "Đây là tín hiệu tốt nhất có thể phát đi tới những người dân, tới nền kinh tế EU và toàn thế giới là chúng tôi sẽ thống nhất trong một khuôn khổ quyết định hiệu quả hơn"¹².

Chúng tôi cho rằng, với Hiệp ước Lisbon, hiệp ước ghi danh sự lớn mạnh của EU trong bối cảnh mới, các mối quan hệ quốc tế với EU chắc chắn sẽ chịu tác động và biến đổi không nhỏ. Chủ tịch Hội đồng Châu Âu và người cao nhất phụ trách các vấn đề về an ninh và đối ngoại sẽ là hai trụ cột của EU, đưa đến cho liên minh này một quyền lực mạnh hơn nữa trong các quan hệ với các đối tác và các tổ chức quốc tế trong bối cảnh toàn cầu hóa diễn ra mạnh mẽ hiện nay.

¹¹ <http://europa.eu/lisbontreaty/glance/indexen.htm>, *The Treaty at a glance*.

¹² *Hiệp ước Lisbon - Cơ sở cho một châu Âu mới*, Báo Kinh tế & Đô thị, 12/2007.

Châu Phi, lục địa mà EU ngày càng quan tâm, sẽ là đối tác phát triển mới cho "Kế hoạch chiến lược chung EU - châu Phi" và "Kế hoạch hành động 2008 - 2010" dù trước đó còn nhiều bất đồng. Đối với các nước đang phát triển, tầm ảnh hưởng của Liên minh Châu Âu ngày càng rõ nét bởi không chỉ đây là trung tâm kinh tế và là đối tác lớn nhất của các nước đang phát triển mà quan trọng hơn Hiệp ước Lisbon đã trao cho EU một tiếng nói trọn vẹn ở khía cạnh đối ngoại¹³. Các trung tâm kinh tế như Mỹ, Nhật Bản và "cường quốc kinh tế" mới Trung Quốc đều không thể không điều chỉnh các chiến lược đối ngoại cho phù hợp với sự thay đổi của EU. Trong khi đó, khuôn khổ hợp tác khu vực EU - ASEAN và Diễn đàn hợp tác Á - Âu vẫn là "rường cột" trong quan hệ quốc tế. ■

Hiệp ước đơn giản mới không chỉ giải quyết các vấn đề của nội bộ "cụm lục địa" mà còn khẳng định vai trò và tiềm năng to lớn của Liên minh Châu Âu đối với những vấn đề của toàn cầu hóa đang đặt ra hiện nay ("A global player"). Những chủ đề nóng bỏng nhất như an ninh năng lượng, thay đổi khí hậu, phát triển bền vững, cạnh tranh kinh tế và khủng bố không thể giải quyết được chỉ với một quốc gia đơn lẻ nhưng Liên minh Châu Âu sau cải tổ hoàn toàn có thể đáp ứng được ("A whole can provide")¹⁴.

Có thể nói, Hiệp ước Lisbon là văn kiện quan trọng nhất của Liên minh Châu Âu ở

đầu thế kỷ XXI. Cho dù Hiệp ước đơn giản mới vẫn chưa giải quyết trọn vẹn những mâu thuẫn đang hiện hữu ngay trong lòng EU, thậm chí nảy sinh nhất là khi kết nạp một loạt các thành viên mới; hoặc có thể tạo ra sự cạnh tranh của các vị trí mới do Hiệp ước quy định, nhưng bản Hiệp ước Lisbon được các nhà lãnh đạo tối cao các nước EU hy vọng và đánh giá rất cao. Đây là một bước tiến lớn so với Hiến pháp EU trước đó, bởi vì nó hiện đại hóa các cơ cấu của Khối và đặt lại phía sau quá trình cải tổ đầy khó khăn kéo dài gần một thập niên đầu thế kỷ này. Trên ý nghĩa đó, Tổng thống Pháp N.Sarkozy tuyên bố: "Châu Âu đã bị chặn lại mà không biết tiến lên phía trước như thế nào. Giải pháp đã được tìm thấy với Hiệp ước này"¹⁵. Còn Thủ tướng Đức A.Merkel đã nhận xét rằng: "Hiệp ước là nền tảng cho một Liên minh Châu Âu trong thế kỷ XXI"¹⁶.

Những điều chỉnh và cải cách của EU qua Hiệp ước Lisbon là tiền đề quan trọng để góp phần hoàn thiện EU, đưa EU trở thành một liên minh thống nhất, hiện đại, và phát triển năng động trong thế kỷ XXI.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

<http://eurlex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ :C:2007:306:SOM:EN:HTML>, *The Treaty of Lisbon*, Official Journal of the European Union, C 306, Volume 50, 17 December 2007.

¹³ http://europa.eu/lisbon_treaty/_glaan ce/external_relations/index_en.htm, *The EU in the world*.

¹⁴ Như trên

¹⁵ Theo BBC, The Guardian.

¹⁶ *Hiệp ước Lisbon - Cơ sở cho một châu Âu mới*, Báo Kinh tế & Đô thị, 12/2007.